

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Součkové a soudců JUDr. Milana Kamlacha a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci **žalobce P. D.**, zastoupeného Mgr. Pavlem Musilem, advokátem se sídlem v Praze 2, Balbínova 30, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 30. 10. 2003 a rozhodnutím č. I., II., III. ze dne 27. 11. 2003 vedené Městským soudem v Praze pod spisovou značkou 3 Cad 100/2003, o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. dubna 2004, č. j. 3 Cad 100/2003 – 54,

t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 3 Cad 100/2003 – 54 ze dne 15. 4. 2004 **se zrušuje**, věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále jen „stěžovatel“) v záhlaví uvedený rozsudek Městského soudu v Praze, kterým bylo vysloveno, že jeho žaloba se zamítá. Žaloba směřovala proti několika rozhodnutím žalované, a to: rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003, o zamítnutí žádosti o zvýšení dávky; rozhodnutí č. I. ze dne 27. 11. 2003 o přiznání plného invalidního důchodu od 8. 7. 1998, rozhodnutí č. II. z téhož dne o přiznání částečného invalidního důchodu od 8. 8. 2000 a proti rozhodnutí č. III ze stejného dne o přiznání plného invalidního důchodu od 27. 6. 2003.

V podané kasační stížnosti stěžovatel především namítá, že rozsudek byl doručen pouze jemu a nikoliv jeho zástupci. Dále dovozuje důvody uvedené v ust. § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Dle jeho názoru nebylo rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 zrušeno rozhodnutím označeným č. III. ze dne 27. 11. 2003, naopak jeho vydáním došlo v rozporu s § 81 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. k duplicitě rozhodnutí v téže věci, neboť zahájení řízení ve věci invalidního důchodu brání zahájení řízení v téže věci. Městský soud v Praze v písemném vyhotovení rozsudku nerozlišil správně den vzniku nároku na důchod a den jeho přiznání.

Stěžovatel uvedl, že se v srpnu 2003 na výzvu dostavil na pracoviště Pražské správy sociálního zabezpečení, kde byl informován o pochybení místních pracovníků, v jehož důsledku mu byla nesprávně stanovena výše vyměřovacího základu pro pojistné u osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“) podle skutečného příjmu z výdělečné činnosti. Toto pochybení pracovníků Pražské správy sociálního zabezpečení mělo vliv na výši dosud vyplácených dávek důchodového pojištění, které byly vypláceny stěžovateli nesprávně v nižší výši. Následně bylo v září 2003 zahájeno řízení o přiznání dosud vyplácených dávek v nové výši, předmětem řízení měl být i doplatek za období, kdy mu dávka byla vyplácena v nesprávné (nižší) výši. Období, za které mu byl rozdíl vyplacen, bylo však omezeno na tři roky zpět, což stěžovatel považuje za nemožné, neboť odpovědnost za nesprávné vyplácení dávek nese pouze žalovaná. Dle stěžovatele není náprava pochybení žalované dle § 56 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb. (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) časově omezena, neboť se jedná o jediný případ zohlednění odpovědnosti správce systému sociálního zabezpečení, na rozdíl od situací upravených v § 56 odst. 1 – 4 zákona o důchodovém pojištění.

Žalovaná měla povinnost při řízení o přiznání nové dávky v roce 2003 postupovat podle zákona o důchodovém pojištění ve znění platném v daném období. Pro určení výše dávky bylo rozhodné, kdy vznikl nárok na dávku, a ke kterému dni byla přiznána.

Napadené rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 se účelově zaměřuje pouze na dávku přiznanou od 27. 6. 2003, odkaz na ustanovení § 56 odst. 1 je pouze formální, v rozporu s obsahem rozhodnutí. Rozhodnutí č. I., II., III byla vydána dne 27. 11. 2003 po opakovaných intervencích stěžovatele. Rozhodnutí z 30. 10. 2003 stěžovatel obdržel 3. 11. 2003, dne 19. 11. 2003 mu byl poukázán doplatek v nesprávné výši, aniž bylo vydáno rozhodnutí žalované. Všechny rozhodnutí ze dne 27. 11. 2003 nemají zákonné opodstatnění, neboť dle uváděných zákonných ustanovení již byla dávka důchodového pojištění přiznána v roce vzniku nároku na dávky, v rozhodnutí uváděná ustanovení nevysvětlují zvýšení dávky. Rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná. Aplikace § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění v rozhodnutí č. I. představuje vadu rozhodnutí a rozhodnutí se stává neoprávněně vydaným, zároveň s ním i rozhodnutí II. a III. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhuje zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalovaná v písemném vyjádření ke kasační stížnosti vyjádřila obecný souhlas s výrokem napadeného rozsudku, který navrhla potvrdit.

Ze správního a soudního spisu vyplývají následující, pro věc rozhodné skutečnosti:

Žalovaná přiznala stěžovateli rozhodnutím ze dne 5. 8. 2003 plný invalidní důchod od 27. 6. 2003 dle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění ve výši 6291 Kč.

V září 2003 požádal stěžovatel o přepočítání výše důchodu. Rozhodnutím ze dne 30. 10. 2003 žalovaná zamítla dle § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění žádost stěžovatele o zvýšení dávky s odkazem, že dodatečně započtení doby činnosti OSVČ je bez vlivu na původní rozhodnutí o přiznání důchodu ze dne 5. 8. 2003, které zůstává nadále v platnosti.

Dne 27. 11. 2003 vydala žalovaná ve věci důchodového pojištění stěžovatele tři rozhodnutí označená I., II., III. Rozhodnutím č. I. mu přiznala od 8. 7. 1998 plný invalidní důchod podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění ve výši 5393 Kč měsíčně s odůvodněním, že byla dodatečně započtena nově prokázaná doba pojištění a vyměřovací základ. Dále žalovaná uvádí, že doplatek důchodu stěžovateli nenáleží s odkazem na tříletou prekluzivní lhůtu ohledně nároku na výplatu důchodu stanovenou § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Rozhodnutí obsahuje odkaz na oznámení o výplatě důchodu.

Rozhodnutím č. II. byl stěžovateli přiznán částečný invalidní důchod dle § 44 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění od 8. 8. 2000 ve výši 3458 Kč měsíčně, tato částka byla podle vládních nařízení o zvýšení procentní výměry důchodu zvýšena na konečnou částku 3840 Kč. V odůvodnění žalovaná uvedla, že stěžovateli byla dodatečně započtena nově prokázaná doba pojištění a nově prokázaný vyměřovací základ, rozhodnutí ze dne 19. 9. 2000 bylo tímto rozhodnutím zrušeno.

Rozhodnutím č. III. žalovaná stěžovateli přiznala dle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění od 27. 6. 2003 plný invalidní důchod ve výši 6328 Kč, dle odůvodnění mu byla započtena nově prokázaná doba pojištění i nově prokázaný vyměřovací základ, rozhodnutí ze dne 5. 8. 2003 bylo tímto zrušeno. Součástí rozhodnutí je oznámení o doplatku důchodu za dobu od 8. 8. 2000 do 7. 1. 2004.

Stěžovatel proti všem rozhodnutím podal žalobu u Městského soudu v Praze, který ji rozsudkem ze dne 15. 4. 2004 zamítl. V odůvodnění shrnul skutkový stav věci a odkázal na právní úpravu platnou ke dni rozhodnutí žalované, zejména na ustanovení § 55 odst. 2, 5 a § 56 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, dle kterého lze důchod po jeho přiznání zvýšit nebo přiznat, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění skutečností odůvodňujících změnu. Toto ustanovení bylo dle názoru soudu žalovanou správně ve věci stěžovatele aplikováno a rozhodnutí vydaná dne 27. 11. 2003 jsou v souladu s právními předpisy. Rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 zamítlo žádost žalobce o zvýšení dávky, této žádosti bylo však ve své podstatě vyhověno rozhodnutím č. III. ze dne 27. 11. 2003.

Nejvyšší správní soud napadený rozsudek přezkoumal v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti.

Kasační stížnost je důvodná.

V úvodu je nutno k námitce nesprávného doručení poznamenat, že na výzvu Nejvyššího správního soudu byl rozsudek následně doručen i zástupci stěžovatele v souladu s § 42 odst. 2 s. ř. s.

Stěžovatel v textu kasační stížnosti namítá důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

V první řadě stěžovatel namítal, že rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 nebylo zrušeno rozhodnutím ze dne 27. 11. 2003 č. III., i ohledně všech rozhodnutí ze dne 27. 11. 2003 dovozoval, že byla vydána duplicitně, bez zákonného podkladu a jsou nepřezkoumatelná. Tyto námitky je však nutné posoudit pro každé z napadených rozhodnutí samostatně.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 o zamítnutí žádosti o zvýšení dávky dle § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění nebylo vydáno v souladu se zákonem. V odůvodnění žalovaná připouští, že byla dodatečně zjištěna doba činnosti OSVČ a doba pojištění, neuvádí však konkrétně o jakou dobu se jedná. Konstatuje pouze, že dodatečně provedený zápočet neměl vliv na rozhodnutí o plném invalidním důchodu ze dne 5. 8. 2003, neboť počet odpracovaných let se nemění. Bez uvedení dodatečně zjištěné doby pojištění je takto odůvodněné rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, neboť není zřejmé, z jakých skutečností žalovaná vycházela a nelze tak posoudit správnost tohoto závěru. Žalovaná však v rozporu s tímto odůvodněním patrně zjistila věcnou nesprávnost svého rozhodnutí, neboť následně dne 27. 11. 2003 vydala tři rozhodnutí, ze kterých vyplývá, že důchod stěžovatele měl být vyplácen ve vyšší částce, rozhodnutím č. III. bylo zmíněné rozhodnutí 5. 8. 2003 zrušeno. Nelze souhlasit s argumentací žalované ani Městského soudu v Praze, že rozhodnutím č. III. bylo žádosti stěžovatele o zvýšení dávky vyhověno. Rozhodnutí ze dne 30. 10. 2003 bylo se zamítavým výrokem vydáno, nabylo právní moci a jeho výrok je platný. Městský soud v Praze právní otázku aplikace § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění v tomto případě posoudil nesprávně, dále pochybil, když napadenému rozhodnutí nevytkl nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů, kterou je povinen konstatovat i bez žalobní námitky. V případě tohoto rozhodnutí je tedy naplněn důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., který Nejvyšší správní soud zohledňuje dle § 109 odst. 3 s. ř. s. i nad rámec kasační stížnosti.

Mezi účastníky nebylo sporné, že po přiznání nároku na invalidní důchod byla dodatečně zjištěna nová doba pojištění i výše vyměřovacího základu, která měla vliv na výši dávek důchodového pojištění přiznávaných stěžovateli od roku 1998. K námitce stěžovatele Nejvyšší správní soud uvádí, že tato skutečnost zakládá důvod pro úpravu výše důchodu dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, nikoliv dle § 56 odst. 5 tohoto zákona, jak stěžovatel dovozoval. Účelem odstavce 5 citovaného ustanovení je vyrovnat se se situací, kdy za dobu pojištění OSVČ je považován kalendářní rok, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu. Tato doba se až do zjištění výše pojistného podle skutečného příjmu ze samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů považuje za dobu vyloučenou ve smyslu § 16 zákona o důchodovém pojištění, teprve po zjištění výše vyměřovacího základu z pojistného podle skutečného příjmu se výše důchodu může přepočítat se zřetelem k výši tohoto vyměřovacího základu, a to ode dne přiznání důchodu. Ustanovení § 56 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění je tedy legislativně technickým řešením situace, ke které dochází pravidelně u poživatelů důchodů, kteří jsou zároveň OSVČ, není vyvolána pochybením nebo opomenutím na straně některého z účastníků pojistného vztahu. V případě stěžovatele bylo na základě nové doby pojištění a vyměřovacího základu zjištěno, že důchod byl přiznán a vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, což upravuje § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, dle kterého se tento důchod zvýší, a to ode dne, od něhož zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění. Zákon o důchodovém pojištění v ustanovení § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění nezkoumá a nezohledňuje, kým byly nové skutečnosti zjištěny, případně kdo zavinił, že nebyly zjištěny v době přiznání dávky. K tomuto ustanovení je dále nutno podotknout, že v řízení dle § 56 zákona o důchodovém pojištění se jedná o řízení

o změně důchodu v důsledku skutečností, které nastaly či byly zjištěny po nabytí právní moci rozhodnutí o přiznání (nepřiznání) důchodu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že žalovaná vydala dne 27. 11. 2003 tři rozhodnutí z důvodu zjištění nové doby pojištění a vyměřovacího základu. Tato skutečnost byla důvodem k zahájení řízení o změně dávky či její výše dle § 56 zákona o důchodovém pojištění, nikoli k vydání nových rozhodnutí o přiznání důchodu, z nichž na některé již stěžovatel neměl nárok.

Pokud bylo v této věci zjištěno, že důchod byl přiznán a i v současné době je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, důchod měl být rozhodnutím vydaným dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění zvýšen ode dne, od něhož zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění skutečností odůvodňujících změnu výše důchodu. Není proto pochybností o tom, že takové rozhodnutí, včetně vyčíslení částky, která stěžovateli z titulu vyplácení důchodu v minulosti v nižší výši náleží, mělo být vydáno namísto rozhodnutí č. III., které jako jediné upravuje nárok na dávku, kterou stěžovatel stále pobírá. Žalovaná však rozhodla o přiznání plného invalidního důchodu dle § 39 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, přičemž pro vydání nového rozhodnutí o přiznání nároku na plný invalidní důchod nebyly splněny podmínky dle zákona o důchodovém pojištění ani dle zákona č. 582/1991 Sb. Žalovaná byla povinna vydat rozhodnutí dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve kterém by se srozumitelně a dostatečně vypořádala s existencí skutečností svědčících pro změnu důchodu dle citovaného ustanovení. Pro vydání takového rozhodnutí bylo nezbytné jednoznačně stanovit, k jakému dni došlo ke zjištění nové doby pojištění a vyměřovacího základu.

Stejně skutečnosti se týkají i rozhodnutí č. II., o přiznání nároku na částečný invalidní důchod. Stěžovateli nebylo možno opětovně přiznat částečný invalidní důchod dle § 44 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, jehož podmínky již nespĺňoval, náležel mu v minulosti a byl nahrazen jinou dávkou. Žalovaná byla povinna k žádosti stěžovatele vydat rozhodnutí o zvýšení důchodu dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, v rámci tohoto rozhodnutí bylo opět nutno jednoznačně stanovit den zjištění nové doby pojištění, a to pro ověření běhu výše uvedené tříleté prekluzivní lhůty. Lze důvodně předpokládat, že větší část období, ve kterém stěžovateli náležel nárok na částečný invalidní důchod, spadá do tříleté lhůty s počátkem od zjištění nové doby pojištění, za tuto dobu lze důchod zvýšit dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění a v rámci rozhodnutí rozhodnout o výši doplatku.

Zvýšit dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění nelze zpětně důchody přiznané v období více než 3 roky před zjištěním určující skutečnosti pro jejich zvýšení. Pro rozhodnutí zvýšení plného invalidní důchodu, který stěžovateli náležel v období od 8. 7. 1998 do 8. 8. 2000, již nebylo možno rozhodnout ani dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, vydání rozhodnutí č. III. dle § 39 zákona o důchodovém pojištění bylo vyloučeno ze stejných důvodů jako v případě rozhodnutí II (překážka věci rozhodnuté).

Jestliže Městský soud v Praze citoval příslušná ustanovení zákona o důchodovém pojištění (zejména § 56 odst. 1 písm. b/) a dospěl k závěru, že napadená rozhodnutí žalované jsou v souladu s tímto zákonem, pak je z výše uvedených důvodů zřejmé, že námitka nesprávného posouzení právní otázky dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. je důvodná.

K námitce ohledně použití a povahy lhůty stanovené § 56 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění se Nejvyšší správní soud nemohl v souvislosti s projednávanou věcí vyjádřit, neboť, jak uvedl výše, toto ustanovení se na věc stěžovatele nevztahuje. V případě tříleté lhůty dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění nelze pochybovat, že platí pro všechny případy dodatečně zjištěných skutečností, nezávisle na důvodu jejich nezohlednění při přiznání dávky. Úvahy o spravedlivosti jejího uplatnění v případě, že by údaje ovlivňující správnou výši důchodu nezohlednila žalovaná, ačkoliv k tomu byla povinna, není možno řešit v rámci žaloby dle s. ř. s. K námitce ohledně nesprávného rozlišování dne vzniku nároku na dávku a dne jejího přiznání žalovanou Nejvyšší správní soud poukazuje na skutečnost, že nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění, a to nezávisle na jeho přiznání. Jak je konstatováno výše, pro vydání napadených rozhodnutí nebyly splněny zákonné předpoklady, proto Nejvyšší správní soud nemohl úvahám stěžovatele ohledně zahájení řízení o dávkách v roce 2003 přisvědčit.

Vzhledem k důvodnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc v uvedeném rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

V tomto dalším řízení je Městský soud v Praze vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu výše uvedeným (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne Městský soud v Praze i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2, věta první s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. května 2005

JUDr. Marie Součková
předsedkyně senátu